

BUDA-PESTA

25 Iuliu st. v.

6 Augustu. st. n.

Va esí duminéc'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 30.

ANULU XII.
1876.

Pretinlu pe una anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl. ; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romaní'a 2 galbeni.

Principele domnitoriu Carolu si cultur'a nationala.

Politic'a cea mai sanetósa este cultur'a nationala. A desteptá acésta cultura, a o spriginí din tóte puterile si a o innaltíá câtu mai susu, — éta care trebue sè fía tint'a suprema de activitate a fía-carui fiu alu natiunii.

Si déca acést'a se póte dice in genere despre tóte natiunile, cu atátu mai vêrtosu se póte despre a nóstra. Putini la numeru si asiediati intre elemente ostile si puternice, numai cultur'a nationala póte sè ni fía mantuinti'a.

Din caus'a acést'a totu-de-una amu salutatú cu bucuríá ori ce miscare pe acestu terenu. Bucurí'a nóstra dara acuma trebue sè fía si mai mare, càci avemu sè inregistràmu unu actu de cea mai inalta importantia in privinti'a acést'a.

Domnitoriulu Romaníei, principele Carolu, asistandu in anulu acest'a la esamenele unoru scóle nationale din Bucuresci, a pronunsiatu trei discursuri, cari tóte documentéza, cà barbatulu care tine adi in mana scepstrulu romanu, nu numai siinte si pricepe acestu mare adeveru, dar cà si voiesce a-lu traduce in realitate.

Ide'a fundamentala din acele trei discursuri este necessitatca culturai natiunale si promissiunea d'a lucrá pentru inflorirea acesteia.

La impartírea premiiloru pentru elevii

scóleloru secundare, Domnitoriulu — intre altele — a pronunsiatu urmatoriele cuvinte :

„Sanctuaru alu sciintiei, alu moralei si alu patriotismului, scól'a este pentru fia-care transitiunea din viéti'a de familia in viéti'a publica, in care are sè intre intr'o di omulu. si unde elu trebue sè se inarmeze cu invetiatur'a si notiunile dreptului si a binelui, spre a sustiné barbatesce anevoiós'a lupta a vietii si a deveni unu membru folositoru alu comunitatii. Dar déca scól'a are de scopu realizarea unei asemenea frumóse missiuni, nu este ea singura numai care o póte indepliní in societatile omenesci; impreuna cu dins'a, inainte de dins'a chiar este famili'a, este caminulu parintescu, care trebue sè puie in acestu tineru si fragedu ogoru, in inim'a copilului, germele bine-cuventatu alu respectului pentru totu ce este mare si santu : „iubirea Patriei, fric'a de Dumnedieu“ . . .

„Candu unu poporu ajunge la convictiunea la care a ajunsu poporulu romanu, cà nu de la numerulu si intinderea stapanirii sale numai i atérna puterea, ci de la desvoltarea cumpenita a munciei intelectuale, morale si materiale, de la respandirea instructiunii de la treptele sociale cele mai inalte pana la cele de mai josu, si peste aceste tóte de la incordarea patriotismului seu, atunci se póte dice cà

acestu poporu traesce si cà multi ani inca va traí!

„Astu-felu au judecatu nestramutatu Romanii. Grij'a si sollicitudinea ce ei au avutu in totu-d'a-una de a da culturai loru o *directiune, mai inainte de tóte nationala*, esplica nu numai progesele ce acésta tíera a pututu realisá intr'unu spatiu de timpu relativu fórte scurtu, dar si salvarea si mentinerea esistintiei loru proprie prin tóte greutátile si restristele vremiloru. Inlocuirea limbei slavonesci prin cea nationala in liturgíile cultului si afacerile oficiale in secolele alu cincispre-diecelea si alu siese-spre-diecelea, infintiarea si stralucirea scóleloru romanesci si renumele ce pana astadi au pastratu la noi institiunile scolare ale lui Mateiu Basarabu si Vasile Lupu, tóte aceste nu sunt ele dovedi de staruinti'a depusa, de stramosi pentru a pastrá prin limba si prin scóla fiinti'a némului romanescu? Acésta staruintia pe care nici dominatiunea regimului fanariotu n'a putut'o stêrpí din inim'a Romaniloru, n'a renascutu inca mai viua si mai puternica cu nemuritorulu nostru Lazaru, alu carui nume destépta unu santu echou in aceste ziduri, atátu de umile atunci candu glasulu seu resuná aci, atátu de mandre astadi, si care se inaltia in fati'a acelui monumentu, care ne amintesce glori'a si viteji'a Romaniloru de la Calugareni?

„Da, domniloru, patriotica si *nationala a fostu in totu-d'a-una directiunea* invetiamentului nostru; ei i-am datoratu stravechii nostri analisti si chronicari de care amintiti astadi, si alu caroru nume trebuie se vieze eternu intre Români, pe Costin, Ureche, Cantimir, Greceanulu, Sincai, Maior; ei i-am datoratu apoi pe Vacaresti, pe Heliadi, pe Balcesti, si pe acei cari ne-au reamintitu prin cântarile lor faptele pline de lauda ale parintilor nostri, pe unu Bolintínu, pe unu Alesandri.

„Totu in acésta cale voru urmá, sunt siguru, de aci inainte guvernele impreuna cu natiunea, fara desbinare, càci nu o data Romanii au probatu cà sunt fii acelei mame, si cà cuvântulu „Patria“ i stringe pe toti impreuna. Guvernulu meu, fiti convinsi, domniloru, nu va neglijá nici unu sacrificiu pentru a face se progeseze invetiamentulu si scólele; si fiti purrea incredintiati de interesulu ce portu acestei mari chestiuni.“

Din sublimulu discursu alu domnitoriului pronunsiatu la impartirea premiiloru pentru elevule scóleloru secundare si primare, scótemu urmátóriele cuvinte, demne de a fi scrise cu

litere de auru in analele culturai nóstre nationale :

„In resolvarea problemei atatu de mare si dificile a instructiunii publice intr'unu Statu, educatiunea femeiloru ocupa locul celu d'antâiu. Centru alu familiei si alu vietii casnice, motoru alu sentimentelorulu celoru mai nobile si generóse, femei'a intr'adeveru a avutu si va avé rolulu celu mai inaltu si mai frumosu in societátile omenesci, si, cá fica, cá sotia, cá muma, ea are o missiune de indeplinitu pe care Providinti'a i-a indicat'o, dar pentru care o educatiune ingrigita si o instructiune solida trebuie sè o prepare. Acésta este missiunea scóleloru de fete, si de aceea Eu si Guvernulu Meu nu vomu pregetá nici odata a dá cea mai via si mai seriósa sollicitudine acelorulu scoli.

„Domni'a-vóstra, dómneloru institutóre, aveti o mare si meritória sarcina de implinitu; si fiti sigure, cà prin indeplinirea ei cu consciintia ve veti atrage recunoscinti'a publica.

„Faceti din tinerile fintie incredintiaste crescerii si ingrigirii Dvóstre, aceea ce trebuie sè fia : femei virtuóse, instruite, modeste, cum se cuvine sè fia femei'a, si casnice, inspirate de abnegatiune si devotamentu pentru totu ce sufera, totu ce este nenorocitu; incuragiati in ele acésta nobila dorintia de a se ridicá prin invetiatura! . . . Faceti dintr'insele mai alesu Romance, cari sè nu uite cà in ele trebuie sè se pastreze via, cà in niste nestinse candelé, flacar'a religiunii si a patriotismului. Faceti, cá ele sè mérga pe urmele acelorulu laudate femei ale némului romanescu, alu caroru nume istori'a si poesi'a ni le-au tramisu cu iubire si cu respectu, ale unei Roxandra, unei Balasia Dómna; sè se devoteze in totu-de-una pentru totu ce este mare, nobilu si frumosu; si atunci Natiunea Romana se va puté numerá printre natiunile cele mai culte si civilisate!“

Si in fine, la impartirea premiiloru eleviloru scóleloru primare, Domnitoriulu a disu intre altele aceste cuvinte de mare insemnatate :

„Sciti interessulu ce l'am purtatu totu-de-una invetiamentului poporalu; elu este temeli'a instructiunii, elu dá mai antâiu directiunea studiiloru, si de la dinsulu depinde adesea sórtea ce copilulu si-prepara in diu'a in care va intrá in societate.

„Nu se póte dar veghiá indestulu a supra acestui invetiamentu, si nu este sarcina mai nobila si mai frumósa de câtu aceea a institutorulu primaru. Elu devine pentru copilulu incredintiatu crescerii si invetiaturei sale unu alu

doilea parinte, care i dà o a d'ou'a vieția, acea morala si intelectuala.

„Voiu cere in totu-de-una guvernului Meu a nu crutiã nici unu sacrificiu pentru scõlele primare, pentru prosperarea, pentru inmultirea loru. Unu mare si generosu rege alu Franciei dicea in vremile trecute, cã nu va fi multumitu de cãtu candu fia-care supusu alu seu si-va avé fiertur'a pe vétra asigurata; eu voiu dice la rõndulu Meu, cã in diu'a aceea voiu fi deplinu multumitu, candu fia-care Romanu va scí sè scria si sè citésca, cãci atunci traiulu seu moralu si materialu va fi asigurat!“

Astu-felu a vorbitu principele Carolu.

Care Romanu n'ar salutã cu bucuria asemenea cuvinte sublime? Care n'ar simti o mangaiere si incuragiare, audindu pe capulu tierii romane enunsiandu niste idei atãtu de salutare pentru esistinti'a si prosperarea nõstra?

Ori cine s'ar pune in sirulu luptatoriloru pentru cultur'a nationala, hotarirea sa ar fi intimpinata cu aplause de catra toti Romanii. Cu atãtu mai mare trebuie sè fia dara placerea unei animi romane, candu vede in fruntea miscamintelor de cultura nationala pe insu-si Domnitoriulu.

In ce gradu principele Carolu va puté realisã aceste frumoase aspiratiuni si promisiuni, in acel'a-si va binemeritã de catra istori'a natiunii romane.

P o e s i i.

I.

Ochi, cã nõptea cea adanca,
Pentru ce v'am intelnitu,
Pentru ce asiã de tainicu,
Asiã dulce mi-ati zimbitu?

Nu sciti voi, cã sörtea-mi cruda
Scriu-a cu man'a-i de focu,
Sè traiescu fara sperantia
Si sè moru fara norocu?! . . .

II.

Cãtu te-am iubit u n'õ pöte spune
Nimicu, nimicu p'acestu pamentu :
Pentru unu amoru asiã de mare
Nu are limb'a vr'unu cuventu.

De mi-ai fi disu in nõptea nõgra :
„E di, si nõptea s'a sfirsitu,“
Asiu fi crediutu, si pentru mine
Unu sörce dulce-ar fi dimbitu.

De mi-ai fi disu : „Vino cu mine,
„Me ducu la mörte in nevoi!“

Far'a 'ntrebã, mergeam cu tine
Si-am fi muritu totu amendoi.

Cum s'au sfirsitu aceste tóte,
Eu nu potu spune, nu potu scí ;
Dar' sciu, cã am iubit u odata,
Si cã 'n eternu n'oiu mai iubi!

III.

Si ur'a cea amara,
Si dulcele amoru,
Au disparutu din peptu-mi
Incetu, incetisiuru.

Si 'n loculu loru e pacea,
Ce nu s'õ mai sfirsi . . .
Unu doru de-a remasu inca,
E dorulu de-a muri!

Matilda Cugler.

R e n e g a t u l u.

Novela din suferintiele Romanului.

(Urmare.)

Bucuri'a tuturoru erã nespusa, si-acum junele baronu Pist'a era si-putea stringe cu iubire la sinulu seu pe adorat'a sa Etele'a, er junele Székelyfy Dénes era putea acum sè se incante de frumseti'a rapitõria a iubitei sale Emili'a.

Dupa unu intervalu atãtu de îndelungatu, aceste parechi atãtu de fericite se revadiura acum, si fericirea acestei revederi erã cu atãtu mai mare, cã acum aveau sè fia totu la olalta . . .

Dar . . . deca Macsimu in nõptea aceea periculõsa nu ar fi mantuitu vieți'a lui Pista si Emilia, aceste parechi amorõse in veci nu s'aru mai fi reveditu, si fericirea loru atunci ar fi fostu ingropata pentru totu-de-un'a in „gur'a ursului“.

Macsimu a fostu dara si mantuitoriulu fericirii juniloru Székelyfy Dénes si Etele'a.

Acesti'a aflara acést'a, si ei lu-si imbrati-siara pe Macsimu cu multiamirea si cordialitate cea mai sincera.

In dupa-amédi'a acestei dile vedemu pe ambele aceste familie pe balconulu castelului, unde si Macsimu erã de facia, si unde dinsulu, fara cá in amorulu seu orbu si in fantasat'a sa fericire amagitõria, sè fi observatu pana acum cãta ura si dispretiu nutriau cãtra dinsulu chiar si Pista si Emilia, ei din contra, incungiuratu elu acum de atãta simpathia si recunoscintia din partea familiei Székelyfy, — se simtiea pöte mai fericitu decãtu ori-sicandu! . . .

Si pe candu pôte erá dinsulu chiar la culmea acestei fericiri órbe si intipuite a sa, — chiar pe atunci trebui, cá sórtea lui fatala sè aduca ací sub balconulu castelului pe Nechiforu cu mama-sa An'a, cari, precum scimu, lu-cautara chiar pe dinsulu, in care si-asiediara ultim'a dar sigura speranti'a, cá sè li alerge intr'ajutoriu in desperarea cutremuratória in care au ajunsu.

— Cine-e femeia acést'a? — intrebà atunci junele Dénes pe Pista, cari ambii se aflau discuruandu intr'unu coltiu alu balconului.

— Nici nu ai crede! . . . E mam'a lui Macsimu!

— Nu dice!

— Asculta numai, — dîse Pista candu desperat'a Ana si-redicà vocea sa imploratória catra Macsimu. — Audi-o? . . . Lu-numesce in sa-si fiulu ei pe nume! . . .

— Asié-e! — se convinse Dénes. — Inse . . . ceriule! . . . Ce vedu? . . . Elu nici nu se uita la dins'a! . . . Nu aude elu óre bine? . . . Séu dóra nu o mai cunósce? . . .

— Ba pré bine o aude pré bine o cunósce. Inse lui i rusine acum de ea. Lui i rusine cá mama-sa e atátu de serantóca si misera. Uita-te numai, cum inrosiesce elu! . . .

— Pfui, — dîse Dénes, — asta-e o mersiavía scandalósa de la dinsulu. Din contra, elu ar trebui sè fia falosu si mandru, cá nutritu de laptele ei a fostu in stare sè ajunga unde-e acum! . . .

— Da, e scandalosu. Dar asculta numai! . . . Elu se lapeda de mama-sa . . . dice cá nu o cunósce . . . si o numesce nebuna! . . .

— Pfui miserabilulu de elu! — murmurà Dénes. — Acesta-e unu monstru infernalu! . . . Acest'a nu merita decátu numai dispretiulu nostru!

— Asié-e, amice, — dîse Pista, — asié e. Eu inca lu-dispretiuiescu din totu sufletulu, de si mi-a salvatu elu viéti'a mea. Dar de unu miserabilu cá acest'a chiar si fiintiele infernale ar trebui sè se lapede! . . .

— Ah, uita-te numai, — lu-intrepu Dénés tresarindu — elu nu protestéza vedindu cá o léga sbirii pe mama-sa desperata! Elu sufere cá sbirii sè o sugrume! . . . Si nu se infiora de blastemele mamei sale pe care sbirii o tóraia dupa ei ca lesinata! . . .

— Da, e infioratoriu! — observà Pista. — Inse se afli tu ceva si mai infioratoriu! . . .

— Cum, mai infioratoriu decátu acest'a?

— Da. Uita-te numai catra acelu dealu, — dîse Pista aretandu catra „dealulu furci-

loru“, — unde se vedu acele patru spendiuratórie! .

— Ce-e cu acele?

— Pe acele se voru spandiurá la nópte fratele si binefacatorii lul Macsimu! . . .

— Cum? Fratele si binefacatorii lui? . . . Dar ce au comisu acestia? . . .

— Acestia ni sunt acei inimici periculosi, cari erau sè ne nimicésca la „gur'a ursului“.

— Fratele si binefacatorii lui Macsimu?

— Da, da. Macsimu din man'a acestora ne-a scapatu.

— Si cum ati descoperitu voi acést'a?

— Abiá vei crede-o. Éra acestu miserabilu de omu a tradatu si pe acestia. Elu i-au vendutu!

— Possibilu? — dîse Dénes inuimitu. — Elu sè si-venda pe fratele si bine-facatorii sei? . . .

— E chiar asié. Intréba numai pe Emilia. A dinsei e meritulu celu mai mare a descoperirii.

— Cum asié?

— D'apoi tu de locu nu ai observatu inca, cá dinsulu e inamoratu cá unu nebunu chiar de adorat'a ta?

— De Emilia?

— Da, da. Uita-te numai la elu, cu ce ochi imbetati sè uita la ea! . . . Si nu ai observatu inca, cum tremura si se topesce seraculu de elu in jalusí'a sa, de câte-ori esti tu langa dins'a? . . .

— Acum? . . . Acestu miserabilu e dara rivalulu meu?

— Ei, ei, — dîse Pista suridiendu, — tu dóra te si sparí? Nu te teme, nu vei avé trebuintia sè duelezi cu elu. I vomu pune numai pucintelu usturoiu sub nasu, si i vomu deschide bietului de elu ochii, incátu se va tredi numai cu lacrimile sale amagitórie . . .

Ací Pista se intrerupse, càci in momentulu acesta se apropià de dinsii Emilia.

— De ce te intrerumpi? — apostrofà copil'a acést'a gratiósa pe frate-seu. — Séu dóra aveti la olalta secrete? . . .

— Da si ba, — respunse Pista.

— Apoi asié dara ér me indepartu.

— Nu, stài numai! — i dîse Pista. — Si ai venitu inca chiar bine. Trebuie sè ni desnodi unu nodu gordianu, pe care chiar tu l'ai incalcitu!

— Bine, vi-lu desnodu, numai sè-mi dati spad'a lui Alesandru!

— Oho! Fara spada. Va fi destulu si unu usturoiu din bucatari'a animei tale.

— Usturoiu? . . . Ce gluma e acésta? — intreba Emilia.

— Unu usturoiu de aceia, pe care sè-lu puni nenisiorului Macsimu la nasu, cá sè se trezèscă din beti'a in care l'ai aruncatu.

— Hahaha! — rise Emilia cu placere.

— Oh, — continuà apoi dins'a, — acést'a va fi o petrecere minunata! Dar adi sè-i dàmu inca pace. Destulu de tare l'a usturatu si catranitu pe bietulu de elu aparinti'a neplacuta a mamei sale. Mane inse lu-vomu chiamá si pe elu la Clusiu . . .

— Si, — o intrerupse Pista ridiendu cu hohotu si placere, — lu-vomu invitá la ospetiulu teu!

— Chiar asié, — rise si Emilia, — si mai bunu usturoiu decátu acest'a nici in Paris nu se vinde!

Sermanulu Macsimu!

Déca ar fi auditu dinsulu acum cuvintele aceste, i-ar fi sunatu mai infioratorie decátu unu decretu de mórte . . .

.

Dupa cina, sér'a tardiu, lu-aflàmú pe Macsimu singuru in dormitoriulu seu.

Acestu dormitoriu inse nu mai erá acum acelu dormitoriu elegantu, in care lu-vediaru noi odata, candu erá dinsulu ranitu si sangerandu, si candu i se imparea lui acelu dormitoriu cá si o cela feerica.

In acelu dormitoriu de óspeti alu lui Pista se aflá acum junele Dénes, fidantiatulu Emiliei.

Intr'unu altu dormitoriu se aflá acum Macsimu. Destulu de elegantu erá si acest'a.

Dar schimbulu . . . acestu schimbu fatalu . . . acest'a i erá lui Macsimu greu la sufletu.

Órele noptii treceau rapede un'a dupa alt'a, dar dinsulu inca totusi nu dormiá.

Si-acum se mai preamblá inca dinsulu in susu si in giosu in dormitoriulu acest'a improvisatu intr'o odaia laterala.

Si cugete neliniscitorie unulu dupa altulu lu-cuprindeau pe dinsulu. Fruntea lui i erá asudata. Faci'a cá si innotata ér ochii tulburati.

Numai suspinele lui dese conturbau tace-rea adanca ce dominá in giurulu lui.

Si intr'unu timpu lu-vedemu apoi, cá si obositu de preambleara sa, asiediandu-se pe

unu fotelu, radiemandu-si cu durere fruntea pe man'a sa.

La scen'a de adi dupa-média-di cu mama-sa, la acést'a cugetá dinsulu. Si sudori si suspine grele i storceau aceste cugete.

Dar usioru si-ar fi stersu elu sudorile aceste, si usioru ar fi innadusitu suspinele aceste. Anim'a dinsului dóra de multu nu mai batea pentru mama-sa, si nu puteau dara avé aceste suspine decátu numai resunetulu trecatoriu si slabu alu unui clopotu spartu.

Inse sudori mai reci, si suspine cu multu mai dureróse decátu aceste lu-mai cutremurau pe elu.

De la scen'a cu mama-sa incóce, si elu, acestu fericitu surdu si orbitu, inca observá o purtare rece ma chiar respingatória . . .

Fatala observare!

Mai fatala inse decátu si acést'a erá aceea observare, ce a mai facutu-o. cá relatiunile intime si de iubire cátu sunt de mari intre adorat'a sa Emilia si junele Székelyfy Dénes.

De si Emilia i-a spusu lui, cá Dénes e o ruda aprópe a sa, pe care de multu nu l'a vediutu, si pe care lu-iubesce fórte tare . . . inse . . .

— Óre intr'adeveru ruda sè-i fia . . . óre nu a mintitu dins'a? — se intreba acum dinsulu cutremuratu.

— Oh nu, — si-dícea apoi, — nu, aceea nu se póte, cá dinsa sè fi mintitu! . . . O blasphemata ar fi dins'a atunci . . . unu demonu infernalu . . . déca prin o asemenea minciuna infama ar voi sè me restórne intr'o amagire . . .

Ací Macsimu se intrerupse d'odata, càci in momentulu acest'a se rupse unu picioru de la fotelulu pe care siedeá, si dinsulu, dimpreuna cu fotelulu se returná la pamentu.

Fatala resturnare! . . .

Cu anima tremuranda si cu ochi inmarmuriti privi apoi dinsulu lungu la fotelulu ruptu, care chiar atunci trebui sè se restórne cu dinsulu, candu cugetá la resturnarea fericii sale . . .

Nu e óre vre-unu presemnu tainicu si fatalu acest'a? . . .

Infricosiatu i erá acestu cugetu.

Dar . . . presemnele sunt numai niste superstitiuni desierte . . .

— Ah, ce-su eu neunu! . . . Ce sè credu eu in superstitiuni! — se mangaiá insu-si.

In momentulu acest'a audi apoi orologiulu de pe parete sunandu dóue-spre-diece óre.

Erá dara chiar mediulu noptii, si erá

dara timpulu supremu, cá si dinsulu sè se culce.

Dar nici culcatu in patu nu voiá sè-i vina somnulu. Si-ací lu-urmariau cugete totu atâtu de cutremuratórie.

Óre si mane se voru purtá cu elu atâtu de rece si respingatoriu? . . .

Óre si mane adorat'a sa Emilia numai cu rud'a sa Dénes va avé placere de a-si petrece atâtu de cordialu ca doi amorosi? . . .

Óre? . . .

— Ah, — si-dicea Macsimu, — lumina, lumina trebuie sè-mi se faca mane! . . .

— Dar! . . . continuà dinsulu cutremuratu, — dar déca lumin'a acést'a va fi pentru mine cá lumin'a fulgerului treznitoriu si grozava cá durduitulu ce urméza dupa acelu fulgeru . . .

Ací Macsimu se intrerupse tresarindu plinu de infiorare . . .

Si grozavu resunà bubuitur'a acést'a in tacerea nocturna ce dominá in giurulu lui.

Macsimu privi infioratu, cà patulu in care erá culcatu se rupse cu sine, si caderea lui a datu acestu bubuitu infricosiatu . . .

Fatala rumpere si bubuitura! . . .

Óre si acést'a sè fia vre-unu presemnu alu fatalitáti sale? . . .

Óre acum, candu cercá elu lumina, candu se teamea apoi, cà lumin'a acést'a ar puté sè fia pentru dinsulu cá si unu tresnetu nimicitoriu, si candu chiar in minutulu acel'a se trediesce elu cu unu bubuitu cá d'unu tresnetu cadiendu cu patulu ruptu la pamentu, óre sè mai dubiteze elu acum, cà tóte aceste sunt intr'adeveru unu presemnu fatalu alu seu? . . .

Chiar si perii din capulu lui Macsimu i se redicara de gróz'a acestoru cugete.

Si totu in timpulu acest'a unu murmuru de vaiete inadusite si sfasietórie petrunsera la urechi'a lui Macsimu.

Aceste vaiete viniau de catra curtea castelului.

Macsimu se scolà de josu, unde erá cadiutu cu patulu ruptu, si alergà rapede la ferésta.

— Ah! típà elu ací ingrozitu, si lovitu cá de unu fulgeru, cadiù indereptu cá si lesínatu la pamentu.

Ca si candu iadulu cu tóte spaimete sale ar fi voitu in nóptea acést'a sè-lu incungiuire pe Macsimu.

In curtea castelului diari dinsulu pe frate-seu Petru, pe maciucasiulu Vasilia, pe pop'a Simu si pe pastoriulu Nicolae, pe cari sbirii

baronului Pusztafy chiar i tēraiau la loculu furciloru de perdiare.

.

In diu'a urmatória abié catra amédia-di esí Macsimu din chili'a sa.

Suprinsu de totu, diari elu mai antâiu trei trasuri in curtea castelului, pregatite de drumu.

— Ce e cu trasurile aceste? — intrebà dinsulu pe unu servitoriu.

— D'apoi caletorimu cu ele, — respunse acest'a.

— Cine caletoresce? . . .

— Cine? . . . D'apoi cà domnisorulu o scie pré bine cà cine caletoresce! — dise servitoriulu, fara ca sè respunda directu la intrebare.

— Te intreb, — dise apoi Macsimu de totu seriosu, — cà cine caletoresce, fiindu cà eu nu sciu!

— D'apoi Mariile Loru cu totii, — respunse acum servitoriulu privindulu cu uimire.

Macsimu tresari la respunsulu acesta.

— Cum? — murmurà elu in sine devenindu-i faci'a din ce in ce mai palida. — Ei caletorescu cu totii, si eu sè nu sciu inca nimicu! . . .

— Si unde caletorescu? — se adresà apoi ér catra servitoriu.

— D'apoi dieu domnisorulu sè nu scie inca chiar nimicu! — observà si-acum uimitulu servitoru, in locu de a respunde.

— Nu, eu nu sciu, — lu-asigurà Macsimu, inse acum i se inrosi faci'a, si suspinà adancu, càci visibilu i erá rusine de servitoriu, inaintea caruia se simtiea amaru compromisul nesciindu elu acest'a.

— D'apoi, — i impartesi apoi servitoriulu, — caletorimu la Clusiu.

— La Clusiu? . . .

— Da, si inca indata dupa prandiù.

Macsimu statea ca inmarmuritu.

— D'apoi, — audimu dupa aceea pe servitoriu intrebandu pe Macsimu, domnisorulu dóra nici aceea nu va scí, cà de ce caletorescu Mariile Loru la Clusiu?

— Nu, eu nu sciu.

— Ah, asta nu se póte, acum vedu cà domnisorulu numai glumesce cu mine! . . .

— Nu sciu, candu ti-dicu!

(Va urmá.)

Mihaiu Cirlea.

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

— Dar eu ti-asii propune unu mijlocu prin care ai puté scapá de aceste neplaceri.

— Unu G'schäft mai bunu ?

— Da.

— Ce ?

— Vinde-mi mfe politiele acele. Eu ti-le voiú platí indata. Asiá apoi vei scapá de tóte neplacerile.

— Gott über die Welt! Ast'a nu-i rea propunere. O primescu.

— E bine, sè le vedu dara!

— N'ai pentru ce a le vedé inca. Mai astépta putintelu, càci acuma ce nu sunt de vendiare.

— Dar tocmai acuma disesi, cà primesci propunerea mea sè mi le vindi!

— Da, ti-le vendu, inse nu acuma.

— Ci candu ?

— Mai tardiu.

— Si pentru ce nu acuma ?

— Pentru cà mi-am datu cuventulu de onóre lui Zimbrai, cà nu le voiú vinde pana la terminu.

La cuventulu „onóre“ Aureliu aruncá o cautatura ironica spre Lewy, si apoi dise:

— Dar eu ti-dau mai multu pentru ele.

— Si Zimbrai trebue sè-mi deie alte politie despre sume mai mari, de cumva nu va fi in stare a platí aceste.

— Acest'a e dara motivulu de onóre alu dtale, pentru care nu voiesci sè-mi vindi acuma politiele! Dta adeca speru a câstigá mai multu, càci vrei a mi le vinde atunce mai scumpu!

— G'schäftulu e G'schäft, domnule.

— Dar te insieli, càci eu nici atunce nu-ti voiú dá mai multu decâtu acuma.

— Nu crede, domnule! Eu sum siguru, de contrariu. Dta vei platí bucurosu mai multu.

— De unde scii ast'a cu atât'a positivitate?

— De acolo, cà cunoscú planulu dtale. Sciu ce intentiune ai cu aceste politie. Nu este acest'a casulu primu, care mi-se intempla in viétia. Am pracsu in privinti'a ast'a. Sciu ce va sè dica aceea, candu inimiculu de mórte alu detorasiului meu vine sè cumpere politiele acestuia.

— Ce ?

— Aceea, cà inimiculu acest'a vré sè nimicésca de totu pe datorasiulu meu. Éta si intentiunea dtale.

— De asta-data te-ai insielatu. Ori câtu de mare dusmanu sè fflu lui Zimbrai, totusi n'asiu riscá atâtia bani pentru elu.

— Pentru ce nu, domnule, déca prin ast'a poti sè potolesci unu simtiementu ascunsu alu animei, déca lu-vei puté nimici? Resbunarea este atâtú de dulce, încátu aceea nici odata nu e scumpu.

Aureliu se uitá la jidanulu siretu, care inca de acuma incepe a-i recomandá marf'a din viitoriu, a-prindiendu-i in anima schinteia resbunării.

Apoi i respunse:

— Dar eu nu pentru mine voiescu sè cumperu acele politie, ci cá advocatu sum imputernicitu de altulu.

— Sciu, sciu! Dta vei pune pe cinc-va sè figureze in loculu dtale, cà lumea sè nu gândésca de felu, cà

si-aice resbunarea jóca rolulu de frunte! Sciu, sciu! Avutu-am si casuri de aceste.

— Dta cunosci câte blastematii sunt in lume.

— Am avutu de a face cu multi ómeni.

— Dar cu mine totu te insieli.

— Apoi bine. Dar dta totusi vei cumperá la timpulu seu politiele lui Zimbrai si mai scumpu decâtu acuma.

— Nu credu.

— Fii bunu, si vorbesce cu celu-ce te-a impu-ternicitu. Acel'a de siguru are unu interessu mare sè le cumpere. Intielege-te cu elu!

Si dupa aceste vorbe jidovulu surise cu ironia, cà celu ce cunósce totu planulu contrarului seu si numai si-bate jocu de elu.

Erá multa impertinentia in acésta privire.

Aureliu, tulburatu de totu in internulu seu prin portarea jidovului, sè facú totusi, cà nu pricepe a-lusiunea lui, deci i dise:

— E bine, voiú vedé. Am sè vorbescu cu clientulu meu, si la timpulu seu ti-oiu spune resultatulu. Sè víi apoi la mine.

— Voiú luá libertate a me infatisia, — respunse jidovulu cu umilintia, petrecéndu pana la usia pe Aureliu.

Dupa acésta convorbire trecura dóue septemani. Urmá serbarea dilei de bucuria la Albineseu, de unde — precum diseramú — Aureliu se rentórse a casa plinu de fericire, si nici nu esi in diu'a aceea.

In acésta séra se tînú la vice-comitele memora-bilulu balu, la care si noi luaramu parte si furemu martori la convorbirea lui Pista cu jidovulu.

In deminétia urmatória Aureliu abiá se scolá candu Lewy Rosenstein se infatisia la dinsulu.

— Buna deminétia! — dise jidovulu cu fatia stralucinda de bucuria si frecandu-si manile, cà negociatoriulu candu vré sè faca vr'o tréba buna.

— Multiam dumitale, Lewy. Dar ce e nou ?

— Am vinitu sè ne intielegemu in afacerea nóstra de politie ale lui Zimbrai.

— Asiá! Am si uitatu!

— Vorbitu-ai cu clientulu dtale?

— Vorbitu.

— Si ce ti-a disu?

— Cà nu mai voiesce sè cumpere nici o politia de a lui Zimbrai.

Lewy se spariá. De-una-di elu le-ar fi pututu vinde tóte cu pretiu bunu; si éta acuma a perdutu pe cumperatoriulu celu bunu! Mare perdere.

— Nu, nu! — repeti Aureliu. Vedi asiá patiesce acel'a care nu se indestulesce cu putinu. Perde si ce are. Acuma afla-ti cumperatoru, déca poti!

Grabimu a desluci pe cetitori, cà Aureliu si acuma avea intentiunea sè cumpere politiele lui Pista, inse vediendu, cà jidovulu voiesce sè-lu jefuiesca, grabi si elu a-lu pacali, fatiarindu cà nu-i mai trebu-escu politiele, cà astu-felu sè le póta cumperá mai lesne.

Si apucatur'a lui reesi bine. Lewy in adeveru se spariá, cà si-a perdutu cumperatoriulu. Acuma erá gata sè se invoiesca bucurosu a le vinde si mai lesne.

Dar si dinsulu erá siretu. Se prefacú, cà nu-i pare nici decâtu reu, si incepú a conversá cu nepa-sare:

— Asiá dara nu vomu face téggu la olalta.

— Nu.

— Mi-pare fôrte reu.
 — Si mie.
 — N'am dara ce mai stá aice. Me recomandu.
 — Dar én stai nitielu! Nu trece asiá iute, cá tiganulu prin raiu! Mai siedi la mine!
 — Va sè dica, elu totusi are de gându sè cumperere politiele, — si-dise Lewy cu bucuría.

Apoi adause cu voce nalta:

— Multiamu. Dar nu potu siedé multu, càci am unu lucru fôrte urgentu.

Si dupa aceste vorbe elu ocupà locu pe unu scaunu.

— Precum ti-am spusu, — incepù Aureliu, — clientulu meu a renunciatu d'a cumperá acele politie. Inse dóra ti-voiu puté gasí altulu. Spre acestu scopu inse trebue sè scíu, cà cu câtu le vindí?

— Acuma le dau mai scumpu, càci de atunce am mai datu bani vice-comitelui, deci ele suna despre sume mai mari.

— Despre ce sume?

Si dreptu respunsu, Lewy si-scóse portfoiulu si puse pe mésa cincí politie.

Aureliu le luà in mana, si le examinà pe rîndu.

— Dar aceste nu sunt politiele despre cari am vorbitu, — dise elu cu mirare.

— Nu, càci acele tóte s'au prolongitu.

— In locu de dóue mii de fl. ai storsu de la elu o politia despre 10,000 fl.; in locu de 1000 fl. una de 4000 fl., si in locu de cele trei de câte 500 fl., ai capetatu altele de câte 2000 fl.

— Asiá e!

— Grozavu!

— Nici decátu, domnule, ci unu lucru de tóte dílele.

— Mare usurariu te-am crediutu, inse atát'a totusi n'asiu fi presupusu despre dta.

— Dar trebue sè scíu, cà eu i-am mai imprumutatu niste bani. Apoi banii acestia nu sunt ai mei. Si eu trebue sè platescu percente mari unde mi s'au datu. Prin urmare nu e mirare, déca si eu sum silitu a cere percente mari. Dar in sfirsitu, eu nu silescu pe nimene sè ia bani de la mine; déca inse ia, plátésca!

— In privinti'a acést'a ai dreptu. Eu inca afiu fôrte naturalu, cá acolo, unde banii dtale sunt periclitati, sè-ti ceri percente mai mari. Totusi, in casulu acést'a ai mersu pré departe.

— Numai la aparintia, inse déca vei gândí la câte neplaceri si insulte sum spusu, si dta vei recunosce, cà nu-su asiá mare usurariu, cum me cârtesce lumea.

— Cum sè fii?! Dta nu iei decátu numai patru sute de percente! Nimica totu! Dar sè vedi, prin acésta scoti o suma, pentru care nu potu sè-ti gasescu nici unu cumperatoriu. Celu mai bogatu omu, carele ar riscá spre acestu scopu, incátu lu-cunoscu, nu ti-ar dá mai multu decátu o mia de florini pentru tóte politiele.

— O mia de fl. pentru dóue-dieci de mii? Dar ast'a e o batjocura!

— Nici decátu. Atát'a potu sè-ti oferu siguru in numele acelui domnu, mai multu nu.

— Dar e pré putínu! De risu!

— E bine, cu câtu le vindí dara?

— Apoi sè vorbimu dara seriosu! Politiele a-

ceste tóte la olalta suna despre dóue-dieci de mii. Dtale inse ti-le dau cu diece mii.

— N'am atátia bani.

— Cátu mi-dai dara?

— Sè nu sporimu la vorbe multe, éta ti-promitu dóue mii de florini.

— Sè me bata Dumnedieu, domnule, déca potu sè ti-le dau cu atát'a. Dar ti-mai lasu ceva. Cumperale cu optu mii.

— Nu potu.

— Cu siepte mii!

— E pré multu.

— Cátu mi-dai dara?

— Dóue mii si cincí sute.

— Dta nu voiesci pagub'a mea. Si eu asiu avé paguba mare, déca ti-le-asiu dá cu atát'a. Dà-mi cincí mii!

— Nici unu cruceriu mai multu.

— Nici patru mii?

— Nici.

— Dà-mi dara trei mii.

— Nu-mi pasa. Numai sè gatàmu iute, càci si eu am unu lucru grabnicu. Éta banii.

Si Aureliu scóse banii. I predete jidovului. Si inchise politiele in puilu mesei sale.

Fati'a lui Lewy straluciá de bucuría. Elu numerà banii bine si apoi i puse in portfoiu.

— Numai dtale ti-le-am datu asiá lesne, — dise elu, — altuia nu le-asiu fi datu nici cu pretiulu duplu.

— Scíu, scíu, — respunse Aureliu suridiendu.

— Dar acuma trebue sè me ducu, càci si pan' acuma am siediutu pré multu. Me recomandu.

— Norocu!

Si cu aceste Lewy si-luà peleri'a si se departà iute si totu suridiendu.

Aureliu asemene suridea.

Ambii erau fôrte indestuliti.

Fía-care gândeá, cà a facutu o tréba buna.

Aureliu cugetá, cà a cumperatu fôrte lesne politiele. Dóue-dieci de mii numai cu trei mii!

Éra Lewy se bucurá, cà si-a pututu vinde asiá bine politiele. Acele l'au constatu pe elu numai o mia si cincí sute, si éta le-a vendutu cu trei mii. Va sè dica, o suta de percente! Totu mai bine decátu nimica. Apoi a scapatu de multe neplaceri.

Aureliu erá de parerea, cà a pacalitu pe jidovulu, carele asiá lesne i-a vendutu arm'a cea mai puternica; éra jidovulu erá convinsu, cà elu s'a facutu scapatu de o marfa fara de nici unu pretiu, càci tocmai in diu'a precedentata arendasiulu mosiei lui Zimbrai a datu cererea la tribunalu, cà mosi'a sè se scria pe numele lui.

Inse chiar sè fi si sciutu Aureliu acést'a, totusi s'ar fi bucuratu de tîrgulu facutu. Ma de cumva jidovulu i spunea, cà Pista nu mai are mosi'a aceea nici nominalu, elu se bucurá si mai tare, càci astu-felu putea fi si mai siguru de realizerea scopului seu.

De cumva Aureliu sciea, cà Pista are parale de ajunsu si va fi in stare sè plátésca sum'a din politie, dinsulu nu le cumperá, càci astu-felu dorinti'a lui de resbunare nici decátu nu se efeptuía.

Dorinti'a lui de resbunare i sioptea, cà trebue sè umilésca pe Pista; sè-lu rusineze de totu, sè atérne numai de grati'a lui, cà astu-felu sè-si ia resplata meritata pentru faptele sale anti-nationale.

Va sè dica, trebuia cã Pista sè n'aiba nici unu cruceriu, sè nu fia in stare a plati politiele aceste.

Si Aureliu erã siguru de ast'a. Elu cunoscea bine eonditiunile materiale in cari traiã Pista. De aceea, crediendu cã are in mana tôte firile intrigei, se bucurã inca de acuma de triumfulu seu in viitoriu.

VI.

Schimbare la fatia.

Nu peste multu s'ntemplara lucruri mari in comitatu. Guvernulu tierii se schimbã si prin urmare unii dintre comitii supremi fure distituiti. Intre acestia fu insiratu si contele Szunyogváry, comitele supremu alu comitatului unde se afla teatrulu eveneminteloru nòstre.

In loculu lui fu numitu altulu, unu omu mai liberalu, de si nu conte — dar omu stimatu de toti, unu prietenu din copilaria alu lui Albinescu.

Acèsta impregiurare inspaimantã pe toti dusmanii lui, crediendu cã dinsulu prin injurierea sa va resbunã portarea lui.

Mai tare se spariara inse aceia, cari in procesulu intentatu in contra lui facura fostulu comite supremu si procurorulu regescu impartesiri false.

Cimbrudanu, Bumbescu si ceialalti nu mai puteau de frica, cu atãtu mai vètosu, cã pentru portarea loru anti-romana sub fostulu comite supremu li s'a trecut cu vederea unele abateri de lege si cãte-va crime.

Nu le vomu insirã, cãci fapte de aceste prè sunt cunoscute in tôte partile si se petrecu in tôte dilele panu si'n timpulu presinte.

Si fric'a loru erã mare, pentru cã noulu comite supremu — Selindy Gábor — de catra toti fu cunoscutu cã unu omu iubitoru de dreptate care nu sufere cã nemoral'a sè se incuibe nici din consideratiuni politice.

Cea mai adanca nelinisce a loru inse fu inspirata prin acea scire sioptita de toti, cã Pompilescu voiesce sè intenteze unu processu in contra loru pentru delatiune falsa.

Acèsta puse pe toti intr'unu cornu de capra, cãci toti erau convinsi, cã in casulu dèca Pompilescu va realisã vointi'a sa, ei voru fi pedepsiti aspru, cãci delatiunea loru in adeveru a fostu falsa.

Acuma dara dinsii se aflau in perplesitatea cea mai mare. Pericolulu erã in usia. Acest'a trebuia delaturatu cu ori ce pretiu. Ei dara trebuiau sè-si cãstige grati'a lui Aureliu.

Inse cum? A merge la elu si a-i cere iertare, sèu a-lu rugã sè nu incèpa processulu, nu-i lasã anim'a. De atãt'a umilire totusi se sfieau, li erã rusine.

Apoi prin procedur'a acèst'a se riscã multu, fara cã sè se fi pututu sperã dinainte unu resultatu bunu.

Trebuia dara sè se alèga alta cele.

Omeni cari nici odota n'au umblatu pe calea cea drèpta, ei indata si descoperira calea care va putè sè-i conduca la scopulu loru.

Dar sè nu gânditi, cã acèsta descoperire fu dóra resultatulu unei consvatuiri ai loru! Nu! Ei nu se consultara de felu. Nici nu aveau datin'a acèst'a. De si fia-care se temea grozavu, totusi nici unulu nu impartesiã celuialaltu vederile sale, cã nu cumva acela sè se folosèsca de ele mai de graba. Nu graiau nimica. Fia-care inse erã decisu sè faca totu ce va fi cu putin-

tia in folosulu seu. Fia-care se ingrigiã numai de sine si voiã sè pacalèsca pe ceialalti.

Inse nici unulu nu pacali pe ceialalti. Ceea ce fia-care credea, cã numai dinsulu o face, toti o indepliniau. Toti au mersu la Pompilescu, folosindu-se de felurite pretecste, si se ncercara a-lu imblandi fatia de ei.

Parintele protopopu Plopescu-Nyárfay, cã diplomatu mare ce erã, si cu acèsta ocasiune intreçù pe toti. Dinsulu, sci'ndu cu cine are de a face, numai decãtu prevediù, cã aceia toti au de gãndu sè mèrga la Pompilescu sè-i cersièsca grati'a.

Inse dinsulu nu voiã acèst'a. Se temea, cã dèca òre-care va merge mai de graba decãtu elu, acèl'a lu-va compromite, i va periclitã obtinerea postulu de consiliariu ministerialu, sèu in casulu celu mai bunu si-va cãstigã favorulu lui Pompilescu, carele acuma incepù sè devina omu cu injuriere.

Si dinsulu nici decãtu nu voiã acèst'a. Lumea blastemata dicea, cã santi'a sa erã unu omu fòrte invidiosu, carele nu suferiã de felu, cã cine-va sè aiba ceva mai multu decãtu elu. Dar ast'a erã o calumniã grosolana. Santi'a, cã unu preotu, nici decãtu nu erã invidiosu. Din contra. Elu doriã cã toti ómenii sè fia egali, sè aiba asemene bunetãti, nici unulu sè nu posèda mai multu decãtu celalaltu. Si fiindu cã persón'a prima este „eu,“ dinsulu incepea de la sine si nici decãtu nu-i placea cã cine-va sè se póta bucurã de favoruri mai multe decãtu dinsulu.

Èta dara adeverat'a cauza, pentru care elu nu suferiã cã cine-va sè-lu intrèca! Nu invidi'a lu-indemnã, ci spiritulu egalitãtii. Unu principiu santu alu democratiei.

Si totusi lumea cum lu-cãrtea! . .

E bine, parintele Plopescu-Nyárfay sci'ndu prè bine, cã Cimbrudanu si consotii de siguru voru merge la Pompilescu, grabi a vorbi in o sèra cu toti deosebitu, si svatui si rugã pe fia-care cã nici decãtu sè nu mèrga, cãci astu-felu numai si-aru periclitã viitoriuulu.

Cã unu „oratoru escelinte“ dinsulu reesi a convinge pe toti cu arguminte fòrte puternice, cã va fi mai bine a nu face nici unu pasiu. Si astu-felu toti remasera a casa.

In deminèti'a urmatòria apoi cine se infatisiã la Aureliu? Parintele protopopu Plopescu-Nyárfay. Elu adeca a imbetatu cu apa rece pe toti sotii lui, si dupa ce se convinse, cã nici unulu nu va merge la Pompilescu, grabi a merge elu, spre a-si cãstigã pentru sine favorulu pe care nu voiã sè-lu aiba mai antãiu fratii sei de cruce.

Principiulu seu democraticu de egalitate, care nu-i permitea cã altii sè aiba mai multu decãtu elu, lu-lasã cã elu sè se póta bucurã de unele favoruri, de cari altulu nu avea.

Va sè dica erã unu diplomatu cum se cade!

Aureliu lu-primi afabilu si conversara despre multe de tôte. In urma santi'a sa se desparti, fara cã sè fi atinsu celu putinu cu o vorba scopulu adeveratu alu visitei sale.

A dáu'a di inse vini éras, cãci in diu'a precedentã din intemplantare si-a uitatu ploarulu acolo, deci a trebuitu sè-lu duca a casa. Si fiindu cã vini éras, Aureliu lu-invità sè sièda. Elu primi. In scurtu apoi se infirã intre ei unu discursu, si la fine — cã din intemplantare — santi'a sa atinse processulu Albinescu.

(Va urma.)

S A L O N U

Calendarulu septemanei.

Duminică 9-a după Rusalii, Evang. Mateiu Cap. 18 st. 33—34.		
Dumin.	25	6 Adorm. Stei Ane și Sta Olimpia ☽
Luni	26	7 Ierom. Ermolau.
Marti	27	8 † M. Mart. Panteleimon.
Mercuri	28	9 Apost. Procoru și Nicanoru.
Joi	29	10 Mart. Calinicu.
Vineri	30	11 Apost. Sila și Siluanu.
Samb.	31	12 Sf. și drept. Eudoch. (Las. p. Sf. Marii.)

Istori'a septemanei.

Bietii sârbi, s'au prepaditu cu totul! Asiă incepe „Trompet'a Carpatiloru“ articolulu seu de fondu din nr. din urma, constatandu perderile sârbiloru. Apoi vorbindu „de uciderile cari le facu ei Romaniloru de prin satele vecine Serbiei și Romaniloru locuitori in Serbia,“ continua astu-felu: „A! buniloru nostri vecini! Ati crediutu, că este bine să imitati pe muscali intru cele ce facu ei Romaniloru din Besarabia si din alte parti? Ati gânditu că puteti si voi să opriti pe o a trei'a parte de locuitori din țier'a vōstra, să-si aiba o biserică romanēscă a loru, unu preotu care să le cetēscă evangeli'a in limb'a parintiloru loru, o mica scōla de incepatori care să-i invetie a slovní cu literele strabuniloru si ale fratiloru loru? . . . Cum ati pututu să credeti voi, că pana 'n fine acesti asupriti de voi nu erau să vēdia, că sangele loru s'ar fi versatu inședaru pentru interesele nationalității slave, cari slavi pe ei i asuprescu mai reu decâtu pe bulgari si pe hertegovineni turcii; căci turcii ve lasa pe toti să v'aveti si scolile vōstre si bisericile vōstre, si ori ce veti pofti . . .; pe candu voi pretindeti de la Romanii cari din nenorocire s'au retrasu in Serbi'a, să nu se incline in limb'a parintiloru loru si să nu invetie cea d'antâiu slovenire romanescă?!“ Apoi amintindu de serviciulu ce a facutu Roman'a sârbiloru in resbelulu presinte, adauge, că pentru acesta „s'a platuru Romaniei cu amaraciunea a-si vedē pe Romanii sei trecuti in Serbi'a, desnaturalisati, desmosteniti in chiar credintiele si limb'a loru; macelariti, in fine, si siliti să alerge la turci, că să scape de crestinii ortodocsi sârbi, precum alergau odata la sârbi, gândindu că scapa de poverile cele grele din patri'a loru. Cum? Sârbii se pōrta cu Romanii de pe partea drēpta a Dunarei mai reu de pe cătu s'au purtatu muscalii cu Romanii de pe stanc'a Prutului?“

Perderile serbiloru pan'acuma sunt fōrte mari. In privinti'a acēst'a „Trompet'a“ dice aceste: „Si de n'ar fi să pērdia decâtu flōrea generatiunii actuale, cheltuelile de resbelu, o catatime de arme, si — pōte că ērasi si cetățile, după cum dicu unii; apoi ce peire, ce perdere mai mare pōte fi pentru unu statuletiu că Serbi'a, caruia o să-i trebue negresitu o jumetate de secolu, spre reparare!“

Resultatulu finalu alu resbelului presinte se pōte dara vedē inca de acuma. „Telegrafulu“ din Bucuresci scrie: „Ori cătu ar fi de mare patriotismulu si viteji'a serbiloru — ceea ce nu se pōte tagadui — totusi se sparge de valurile ordeloru numărōse ce Turci'a tramite pe fia-care di contra loru. Sârbii sunt

unu poporu bravu, energicu, fanaticu in iubirea loru de țiera si de nēmu, dar micu. Turcii sunt numerosi si soldatii loru sunt inflacarati de unu fanaticismu religiosu ce nu cunōsce nici o margine candu merge să se bata contra ghiauriloru. Golurile ce se ivescu in armat'a sârba cu greu se implinescu, pe candu la turci perderile in omeni, ori cătu aru fi de mari, totusi se potu lesne acoperi.“

Armat'a sêrbēscă — scrie diuariulurussescu, „Golos“ — nu este asiă bine inarmata, precum s'ar presupune. Puscile apartinu diferiteloru sisteme, ceea ce in luptele cu puscii este fōrte periculosu. Infanteri'a e brava, dar lipsescu oficerii esercitati. E dreptu, că in armata se afla căti-va austriaci si russi, dar acestia n'au fostu flōrea armateloru respective. Cavaleri'a lasa multu de doritu. Artileri'a e inca pré tinera, mai arca inca trebuintia de timpu spre a deveni buna. Generalu Zach e unu Cunctator de 60 ani. Generalu Cernajeff e unu omu energiosu, care se decide iute; dinsulu ar ocupá tōta lumea, de cumva ar avē — cu cine.

Despre armat'a turcēscă totu acestu diuariu scrie, că cu tōte defectele sale, in privinti'a organizatiunii sale se apropia de celelalte armate europene. Turcii au generali invetiati, cari posedu pracsă. Intre cei mai buni sunt a se insiră: Abdul Kerim Napir pasia, serdarulu de acuma Ekrem, Jover pasia, care comandēza la graniti'a de catra resaritu a Serbiei, si Mustapha Dschemil pasia, siefulu stabulului generalu Mukhtar pasia, care de origine e polonu.

Scirile din dătele trecute de pe campulu de resbelu ni spunu, că turcii in sirsitu incepura ofensiv'a cu tōta puterea. Trei corpuri de armata intrara in Serbi'a. Hassan Hajri pasia inaintă catra Gurgosovati; Pandirallo catra Bukum. Aceste se si intrunira la Ponor. Ozman pasia a trecut Timoculu, la Grljan in sudulu Zaiciarului; inse fu silitu a se retrage, căci Lesjanin a atacatu pe Fazly pasia in Veliki-Izvor. Abdul-Kerim pasia conduce operatiunea din Babina-Glava, unde se afla si cvartirulu generalu turcescu. Din Nisiu se scrie, că Sârbii nu se pré opunu. La Devrent inse totusi a fostu o lupta marisioră, care s'a terminatu cu fug'a sârbiloru. In urmarea acesteia serbii si-au mutatu cvartirulu generalu ērasi mai inlaintru in țiera, si a nume din Alixenatz la Deligradu. Turcii inaintēza intr'acolu.

Montenegrinii sunt mai norocosi decâtu Sârbii. Pana candu sârbii nu fure in stare a câstigă pan'acuma nici o invingere mai mare, montenegrinii in dătele trecute batura grōznicu pe Mukhtar pasia la Vrbitia. Ocupara munitiuni si altele, facura o multime de prinsonieri, intre ceialalti prinsera si pe unu Osman pasia, ma ranira pe insu-si Mukhtar pasia.

Post'a din urma constata scirea, că turcii in adeveru au inceputu ofensiv'a. Situatiunea in curendu s'ar schimbă de totu, decumva Osman pasia ar fi in stare să ocupe Zaiciarulu, căci astu-felu calea ar devini libera pentru turci. Inse Lesjanin pare a fi unu bunu comandante si dispune de o armata numărōsă. Ocuparea acesteia positiuni importante si fortificate va constă pe turci multu, si fara asediulu nici nu o voru putē ocupă. ēr pentru asediulu turcii n'au pré multa

inclinatiune. Ei voira sè incungiure acésta positiune, inse nu reusira, càci Lesjanin i respinse. Se desminte scirea, cà s'ar fi facutu negociatiuni de pace, si se dice, cà pana ce nu se va luptá o batalia decisiva, despre acésta vorba nu póte sè fia. Batali'a decisiva totu se astépta. Generalulu muscalescu Fadejeff a sositu la Belgrad si a intratu in serviciu militarescu sêrbescu.

OE E NOU?

Principele de coróna Rudolff la 21 l. c. va fi de 18 ani, si asiá — in intielesulu regulamentulu cazei domnitórie si alu constitutiunii austriace — in diu'a acést'a va fi majorenu, adeca va deveni capabilu d'a indepliní ori ce functiune politica. Famili'a regésca va serbá diu'a acést'a in Ischl séu Laxenburg. Puterile straine inca voru esprime felicitarea lor, prin ambassadori. Din Ungari'a va merge o deputatiune.

Domnitoriulu Romaniei la 24 juliu a primitu in audientia pe dlu A. Tr. Laurianu, presiedinte — si pe dlu I. C. Massimu, secretariu alu Societáti academice romane, cari au predatu Domnitoriulu volumulu alu doile si respectivu finea dictionariului, lucratu de dinsii, cá proiectu dupa insarcinarea data de catra Societate.

O rumpere de noru a causatu fórté mari perderi la Iginu, Cricau si Bucerdea-vinósa, in Ardealu. Mai multi ómeni s'au innecatu.

Osman pasia, pe care montenegrinii lu-prinsera in batai'a de la Vrbitia, de origine e din tiér'a unгурésca. Numele lui originalu e Wolf, in 1848/9 ~~dinsulu~~ a servitu in óstea lui Bem si si-a schimbatu numele in „Farkas,” atunce elu a fostu primu-locotente. Apoi a emigratu in Turci'a, s'a facutu musulmanu, si s'a insoratu acolo, primindu oficiu in armata.

Tinerimea romana din Maramuresiu, despre care nu pré avemu ocaziune sè inregistrámu semne de viétia nationala, la 6 augustu va arangiá o petrecere de véra in comun'a Strimtur'a. Presiedintele comitetului arangiatoriu e dlu Stefanu Rednicu.

Magiarisárilé de nume, cari in anii primi ai erei dualistice erau fórté dese, acuma incepu a deveni mai rare. Ba sunt si casuri de germanisare. Diuarielé ungrescu publica cu neplacere, cà cutare Stuhl din Sighetulu Marmatiei si-a schimbatu numele in „Stahl,” — éra cutare „Klein” din Aradu in „Grünzweig.” Aru fi pututu sè aiba mai bunu gustu! — esclama „Hon.”

O charta oprita. Ministeriulu a opritu o charta sêrbésca, esita in 1855 la Belgradu.

Damele sêrbe au infintiatu la Neoplant'a unu comitetu de 70 persóne, care aduna ajutórie pentru ranitii sêrbi si montenegrini, si le tramite la Belgrad si Cetinje. Ministeriulu a incuviintiatu formarea acestui comitetu cu conditiunea, cá sè se ocupe numai de scopuri umanitarie.

Érasi o arestare. Dr. Svetoslav Casapinovicu, advocatu in Panciova, fu arestatu si transportatu la Budapest'a. Caus'a arestárie sale este in legatura cu miscamintele sêrbiloru.

Sesonulu báiloru.

Báile din Ardealu precum si cele din graniti'a romano-sêrba — precum inse-si diuarele ungrescu

recunoscú — in anulu acest'a nu sunt asiá de impoporate cá in anii trecuti. Ele dicu, cà resbelulu e caus'a. Dar se insiéla, caus'a e netoleranti'a unгурésca. Romanii insultati in anii trecuti nu voru mai vini in aceste báil.

Insul'a Margaretei, de si a suferitu multu prin esundarea de asta-primavéra a Dunáriei, totusi dóra inca e mai frumósa decátu pan'acuma. Publiculu nu e pré numerosu.

La Carlsbad in anulu acest'a sunt fórté multi, intre ei si Romani. Dlu Arone Densusianu inca petrece acolo pentru restaurarea sanetáti sale.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu. Comitétulu centralu tinú — sub presidiulu dlui Alexandru Mocioni — siedinti'a sa din urma la 2 augustu, in care dlu Antoniu Mocioni a platitu 900 fl. cá interesele dupa capitalulu subscrisu; totu-odata cassariulu a anunciatu, cà a mai primitu 12 fl. de la dlu Ladislau Ille din Murani. Cu acést'a ocaziune trebuie sè coregemu o gresiéla de condeiu din nr. trecut, unde s'a disu, cà de la d. Iosifu Moldovanu a incursu 12 fl; nu de la acést'a, ci de la Iosifu Novacu din Resitia s'a incassatu 12 fl. Dupa aceste comitetulu a lúatu dispositiuni in privinti'a agendelu curente. Si in fine a hotaritu a convocá adunarea din Lugosiu, indata-ce inteliginti'a romana de acolo va defige terminulu. Mai amintimu — ceea ce inse se scie — cà toti banii Societáti, adunati din inceputulu esistintiei sale, sunt depusi la institutulu „Albina;” afara de acestia societatea mai are si obligatiuni de statu si o actiune de la institutulu „Albina.”

Literatura.

Dlu Vas. Gr. Popu in opulu seu: „Conspectu a supra literaturéi romane si a scriitoriloru ei are mai multe reproduceri din scrierile autoriloru romani. Din acestu opu scótemu si noi poesile din nr. presinte.

La Iasi a esitu de sub tipariu „Tint'a democratiei romane,” de Miltiade Tzony.

La Bucurescu a esitu de sub tiparu si se afla de vendiare la tóte librarielé cu pretiu de unu leu nou: „Crematiunea seu Arderea Mortiloru.” Conferintie publice tinute in amfiteatru de Chimia din Spitalulu Coltiea, la 14 Maiu 1876 de Ath. Economu.

„**La Dacia e la Rumenia**,” sub acestu titlu dn'a Maria Gr. Stefanescu a publicatu la Neapolea unu frumosu volumu, care contine traducerea tratatulu elementariu de istoria nationala alu lui Eliade Radulescu. Diuarielé italiene scriu cu multa recunoscintia despre acésta lucrare.

„**Scól'a Romana**,” escelent'a nóstra fóia pedagogica si didactica, publica invitare de prenumeratiune si pe semestrulu alu doile. Acésta fóia apare in Sibiiu odata pe septemana; consta pe jumetate de anu 2 fl. 50 cr. Tragemu atentiunea invetiatoriloru nostri a supra acestei intreprinderi literarie, la care lucrare eminentulu nostru pedagogu dlu B. Petri.

Din Dictionarulu limbei romane, compusu de societatea academica, a esitu de sub tipariu fascicul'a XXXVII, sfirsítulu.

T e a t r u.

Din Lugosiu ni se scie, cà reuniunea romana de cantári face mari pregatiri, spre a interpretá cu suc-

cesu câtu mai mare cele două piese, pe cari si-a propus a le jucă cu ocaziunea adunării generale a Societății pentru fondul de teatru romanu. Atâtu tinerii, câtu si domnișoarele, studiéza cu zelu mare rolurile. Chourile inca invétia cu diligenția. Tóte cele posibile se facu spre a innaltia artea nationala.

Dlu I. C. Lugosianu a jucat la Naseudu de două ori, a două representatiune s'a datu in folosulu fondului de teatru nationalu. De acolo s'a dusu la Siomcuta-mare, unde a jucat de trei ori, in 23, 25 si 27 iuliu, fiindu mai bine partinitu decâtu la Naseudu. A trei'a representatiune si-sice s'a anuntiatu pentru teatru nationalu. La 30 l. tr. avea sè jóce la Stoiceni. De acolo si-propuse a merge la Lapusiulu ungurescu, Desiu, si de acolo la Baia-de-Crisiu.

Industria si comerciul.

Espositiunea din Philadelphia a facutu unu fiasco mare. La casse nu intra nici atât'a, cá sè se póta acoperi speșele de di.

O reclama americana. Éta o reclama care va da o idea de spiritulu americanu. Dlu Jackson, inventatorulu unui vaxu pentru incaltiaminte, a publicatu in dñare reclam'a urmatoria : „Unu vasu americanu fiindu aruncatu pe unu tiermu in urm'a unei vijelii, echipagiulu recunoscù cu gróza cá cadiașe in manile unoru antropofagi. In adeveru matelotii furu facuti prisonieri si destinati a servi cá hrana manciaciosiloru insulari. Celu mai grasu fu indatu alesu, legatu de stêlpulu ce avea sè-i servésca de frigare. Dar in momentulu candu era sè fia transformatu intr'o friptura suculenta, se vedu selbatecii de odata oprindu-se si prosternandu-se la picioarele victimei lor. Ce se petrecuse? O Ddieulu meu! unu lucru de totu naturalu; diarisera incaltiamintele condamnatului stralucindu la radiele sórelui si si-dișera cá unu omu care avea astu-felu de radie la picioare nu putea fi de câtu o fianta supra-naturala si trebuia sè fia adoratu cá unu Ddieu. Dar incaltiamintele Americanului, caus'a acestui miracolu, fusesera chiar in acea dimineti'a vacsute cu faimosulu Jackson.

Tribunale.

Denumiri. Dlu Traianu Popescu, practicantulu la judecatori'a regésca din Bogsia montana, fu numitu vice-notaru la tribunalulu din Caransebesiu. Dlu Petru Albescu practicantulu la tribunalulu din Deva fu transmutatu in aceea-si calitate la judecatori'a regésca din Baia-de-Crisiu.

Dlu Augustinu Popu, vice-inspectorulu scolaru in Ardealu, declara in diuarielunguresci, cá va inténta processu de pressa diuariului „Albina.“

Dominiulu de Zamu, alu lui br. Vasilie Nopcea, se va vinde la 30 septemvre prin licitatiune. Pretiulu 200 de mii fl.

Feliurite.

In Serbi'a pe unu teritoriu de 800 mile quadrate se afla 626,697 barbati, 589,489 femei; dintre acesti sunt 1.058,189 serbi, 127,545 Romani, 30,000 țigani, 2-3000 straini. Dupa religiune: 1.205,900 ortodoxi, 3400 catholici, 352 protestanti, 1560 jidovi, 4961 mohamedani.

Suvenirea mortiloru.

Ana Ivascu, unic'a fiica a invetiatorului Mihaiu Ivascu din Goruia in Banatu, a repausatu la 24 iuliu, in etate de 14 ani.

Dr. Jonathan Hearder, inventatorulu telegrafulu de sub oceanulu atlanticu, a muritu la 19 l. c. in Plymouth. Repausatulu a fostu unu chemicu escellentu. De si la inceputulu carierei sale o esplosiune cu ocaziunea unei cercări scientifiche i-a stinsu vederea ochiloru, dinsulu — prin intreprinderile sale — a respanditu in lume multa lumina.

Ghicitura de siacu de Vasiliu Fodoru.

Dupa	te	ci	ta	re	mi	tra-	de
nas-	si	na	ta	re	mi	sus	tiuri
ui	in	de	gra-	In	la	far?	ge-
toti	ma	mei	rac	Si	tro	da	si
mei	eu	di	Sau	pa	e	so-	ti
la	fa	te	de	ra'n	ta	tea	candu
ri	na	co	dea	re	ge	ren-	Susu
pi	lu	ci	Plan-	pa-	in	De	nóp-

Se póte deslegá dupa saritul calului.

Deslegarea ghiciturei de siacu din nr. 26 :

Ah! Romani'a e multu frumósa,
Ah! cá frumósa e tier'a mea;
Pe Ciahlau luce o stea luminósa,
Marirea tierii privescu in ea.

Trecutulu nasce dulci suvenire,
Uimitu Romanulu si mandru stá,
Gandindu la tierii sale marire,
Si pentru care viéti'a si-dá.

Bine au ghicit'o dómnele si domnișoarele Aurelia Popescu, Eufrosina Ardeleanu, Amalia Crisianu, Ana Fageanu, Sofia Chirculescu, Maria Popovici, Clara Popu, Nina Dencescu, Amalia Lugosianu, Ermina Popescu, Sidonia Butculescu, Elena Velovanu, Susana Popescu si dlu I. I. Corneliu Pelle.

Proprietariu, redactorulu respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierii nr. 39.